Vertaisarvioinnin menettelyt osana Taide- ja kulttuurineuvoston päätöksentekoa

Taide- ja kulttuurineuvoston päätös 23.9.2026 KUVI/2026/00843

1. Yleistä

Taide- ja kulttuurineuvosto (jäljempänä neuvosto) on Taide- ja kulttuuriviraston (jäljempänä virasto) toimielin, jonka tehtävänä on päättää vertaisarviointiin perustuen valtion taiteilija-apurahoista annetun lain mukaisista apurahoista, muista taiteilijoille ja taiteilijaryhmille myönnettävistä apurahoista sekä taidepalkinnoista. Neuvosto toimii myös lausunnonantajana ylimääräisiä taiteilijaeläkkeitä myönnettäessä sekä esittää akateemikon arvonimeä.

Vertaisarvioinnilla tarkoitetaan asianomaisen taiteen alan ansioituneiden harjoittajien tai tuntijoiden suorittamaa arviota arvioinnin kohteena olevan taiteilijan taiteellisesta toiminnasta. Neuvosto päättää tällä asiakirjalla päätöksenteon tueksi tarvittavan asiantuntemuksen hankkimisesta ja vertaisarvioinnin toteuttamisesta ja tähän liittyvistä menettelyistä.

Vertaisarvioinnin toteutumiseksi virastossa on asiantuntijapankki, josta hakukohtaisesti koottavat arviointipaneelit antavat apurahahakemuksista asiantuntijalausuntonsa neuvostossa tapahtuvan päätöksenteon tueksi. Samaa menettelyä käytetään myös päätettäessä palkinnoista ja ylimääräisiä taiteilijaeläkkeitä koskevista lausunnoista.

Neuvosto on julkista valtaa käyttävä toimielin, mutta asiantuntijapankki ja siitä koottavat arviointipaneelit eivät ole toimielimiä. Asiantuntijapankin ja arviointipaneelien kokoonpanot ovat julkisia.

Tämä päätös ei koske erillislakeihin perustuvia viraston yhteydessä toimivia apurahapäätöksiä tekeviä lautakuntia, joita ovat kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahalautakunta ja kuvataiteen apurahalautakunta.

Virasto raportoi neuvostolle vertaisarvioinnin toteutumisesta menettelytapaohjeen mukaisesti.

Tämä menettelytapaohje on voimassa 30.9.2027 saakka.

2. Asiantuntijapankki

2.1. Asiantuntijapankin koko

Asiantuntijapankkiin on tarkoitus nimetä enintään 300 jäsentä. Tästä voidaan perustelluista syistä poiketa.

2.2. Asiantuntijapankin toimikausi

Asiantuntijapankin toimikausi on kolmivuotinen. Sama henkilö voi olla pankin jäsen kaksi toimikautta peräkkäin kuitenkin siten, että vähintään puolet jäsenistä vaihtuisi kausittain. Asiantuntijapankin toimikausi on sama kuin neuvoston toimikausi. Toimikautensa päättävä neuvosto päättää pankin jatkavista jäsenistä, mikä tarkoittaa enintään puolet uuden asiantuntijapankin kokoonpanosta.

2.3. Asiantuntijapankin jäsenten asiantuntemus

Asiantuntijapankkiin nimitetään taiteen ammattilaisia ja asiantuntijoita.

Asiantuntijapankin jäsenillä tulee olla taiteenalojen ja niiden eri alalajien sekä alueellisten toimintaympäristöjen asiantuntemusta.

Muuta asiantuntijuutta voidaan ryhmitellä seuraavasti: osallisuus, saavutettavuus, erityisryhmät ja erityistä tukea tarvitsevat taiteilijat, kulttuurinen moninaisuus, erilaiset vähemmistöryhmät, kansainvälinen yhteistyö, kulttuurivaihto, taiteen tutkimus ja taiteellinen tutkimus, uudet teknologiat, julkaisukanavat sekä taiteeseen liittyvän yrittäjyyden, hallinnon, talouden ja tuotannon osaaminen.

2.4. Asiantuntijapankkiin tehtävien jäsenehdotusten kerääminen

Asiantuntijapankkiin pyydetään jäsenehdotuksia sekä taiteen ja kulttuurin kannalta keskeisille tahoille lähetettävällä esityspyynnöllä että kaikille avoimen ehdokkaaksi ilmoittautumisen kautta.

Taiteen ja kulttuurin kannalta keskeiset tahot on määritelty seuraavasti:

- Valtakunnalliset taiteilijajärjestöt
- Keskeiset alueelliset taide- ja taiteilijayhteisöt
- Taiteen muita ammattilaisia edustavat yhteisöt
- Taiteen ja kulttuurin korkeampaa opetusta ja tutkimusta edustavat tahot
- Alueelliset vastuutaidemuseot ja maakuntakeskusten VOS-laitokset
- Taiteen tiedotuskeskukset, taiteenalojen erikoismuseot
- Taiteen ja kulttuurin tuotanto- ja jakelukanavia edustavat tahot
- Taiteen ja kulttuurin kielellisiä ja kulttuurisia vähemmistöjä edustavat tahot
- Kulttuurin osallisuutta ja saatavuutta edustavat tahot
- Maakuntaliitot (lakisääteinen kulttuurin edistämisen tehtävä)

2.5. Asiantuntijapankin nimittämisen valmistelun periaatteet

Neuvosto tekee päätöksen asiantuntijapankin kokoonpanosta virkahenkilöesittelijän esittelystä. Kokoonpanon valmistelussa otetaan huomioon moninaisuuden, tasa-arvon ja alueellisuuden periaatteet. Vähintään puolet asiantuntijapankin jäsenistä tulee olla pääkaupunkiseudun ulkopuolelta

ja pankin tulee edustaa riittävästi kielellisiä ja kulttuurisia vähemmistöjä sekä alle 35-vuotiaita taiteilijoita.

Asiantuntijapankkiin nimitettävän henkilön tulee täyttää kohdan 2.3. mukainen ammattilaisuus ja asiantuntemus. Asiantuntijapankin valmistelussa määritellään kielelliset ja kulttuurilliset vähemmistöt sekä nuoret asiantuntijat selkeästi, jotta kohderyhmät osaavat hakea tehtävään.

2.6. Asiantuntijapankin täydentäminen toimikauden aikana

Asiantuntijapankin jäsen voi perustellusta syystä pyytää neuvostolta eroa pankin jäsenyydestä. Neuvosto voi täydentää asiantuntijapankkia tarpeen mukaan toimikauden aikana ensisijaisesti ehdokaspyyntökierroksella tulleista ehdokkaista. Täydentäminen voi tulla kyseeseen myös, jos pankista puuttuu jotain asiantuntemusta.

2.7. Asiantuntijapankin perehdyttäminen

Asiantuntijapankin jäsenet perehdytetään vertaisarvioinnin menettelyihin toimikauden alkaessa. Asiantuntijapankin jäsenillä on käytössään materiaalipankki, jonka avulla itsenäinen tehtävään perehtyminen on mahdollista.

2.8. Asiantuntijapankin jäsen apurahan hakijana

Asiantuntijapankin jäsen voi toimikautensa aikana hakea virastolta apurahaa tai toimia yhteisössä, joka hakee virastolta valtionavustusta. Jäsen ei voi toimia arviointipaneelissa, jossa hänen tai hänen edustamansa yhteisön hakemus on käsittelyssä.

2.9. Salassapito ja tietosuoja tehtävän hoidossa

Asiantuntijapankin jäsen käsittelee arviointityössä hakemusasiakirjoihin sisältyviä julkisuuslain mukaisesti salassa pidettäviä tietoja ja tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja henkilötietoja. Jäsen sitoutuu erillisen asiakirjan allekirjoittamisella toimimaan julkisuuslain mukaisesti eli pitämään salassa pidettävät ja muut luottamukselliset tiedot salassa sekä käsittelemään henkilötietoja lainsäädännön ja viraston erikseen antaman ohjeistuksen mukaisesti sekä käyttämään luottamustehtävän hoidossa tietoon saatuja tietoja vain luottamustehtävän mukaiseen tai erikseen sovittuun käyttötarkoitukseen ja vain käyttötarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa sivulliselle senkään jälkeen, kun tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Salassa pidettäviä tietoja ei saa koskaan käyttää omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Jäsenen on lisäksi noudatettava viraston antamia ohjeita edellä mainituista seikoista.

Asiantuntijapankin jäsenellä on oikeus saada vertaisarviointityössä tarvitsemansa tieto sekä perehdytys ja tuki arviointityöhön.

3. Arviointipaneelit

3.1. Paneelien määrä koko ja nimet

Arviointipaneelien eli taiteen ammattilaisten ja asiantuntijoiden toteuttama arviointi on vertaisarvioinnin kannalta keskeinen vaihe apurahapäätösten valmistelussa. Paneelit kootaan hakukohtaisesti ja kokoamisen pääperiaatteet ovat taiteenala, tukimuoto, alueellisuus ja moninaisuus.

Paneelien määrä vaihtelee taiteenaloittain, tukimuodoittain ja alueittain hakemusmääristä riippuen. Paneelin minimikoko on kolme henkilöä. Jokaisen hakemuksen arvioi vähintään kaksi henkilöä. Paneelit nimetään taiteenalojen ja tukimuotojen mukaisesti.

3.2. Paneelien rotaatio

Paneelit nimitetään pääsääntöisesti kerran vuodessa. Paneelien rotaation pääsääntö on, että kokoonpanosta enintään puolet voi tulla nimitetyksi kahtena vuotena peräkkäin saman tukimuodon arviointitehtävään.

3.3. Paneelien nimittäminen

Neuvosto toteaa, että vertaisarviointia koskeviin paneeleihin liittyvä nimitysvalta on virastolla. Ennen paneelien nimittämistä neuvoston kanssa käydään lähetekeskustelu, jossa neuvosto antaa näkemyksensä paneelien kokoonpanoista. Paneelien kokoonpanot julkistetaan viraston verkkosivuilla.

3.4. Paneelin jäsenen esteellisyys

Asiantuntijaselvitystä päätöksenteon tueksi tuottavan paneelin jäseneen sovelletaan hallintolain (434/2003) 28 §:ssä säädettyjä esteellisyysperusteita. Asiantuntijat allekirjoittavat ennen arviointitehtävän alkamista esteellisyysvakuutuksen ja sitoutuvat ilmoittamaan viipymättä mahdollisista esteellisyyksistään asian esittelijälle. Esteellisyystilanteissa asian esittelijä ratkaisee, onko asiantuntijan mahdollista toimia asiantuntijana paneelissa.

3.5. Paneelien täydentäminen

Jos paneeliin nimitetty jäsen ei voi perustellusta syystä osallistua paneelin arviointityöhön tai paneelin asiantuntemusta pitää muista syistä täydentää, virasto nimittää asiantuntijapankista paneeliin uuden henkilön.

3.6. Paneelin asiantuntijalausunto

Paneeli antaa esittelijän lausuntopyynnön mukaisesti sille osoitetuista hakemuksista vertaisarvioinnin perusteella muodostuvan asiantuntijalausunnon.

Tarvittaessa paneeli tekee ratkaisun lausunnostaan enemmistön kannan mukaisesti ja äänten mennessä tasan ratkaisee paneelin puheenjohtajan näkemys. Paneelin jäsen voi jättää eriävän mielipiteen paneelin lausunnosta.

3.7. Arviointityöstä maksettavat korvaukset

Paneelin arviointityöhön osallistuvalle maksetaan hakemuskohtainen arviointipalkkio ja kokouspalkkiot viraston palkkiopäätöksen mukaisesti.

4. Vertaisarvioinnin asioita koskeva päätöksenteko Taide- ja kulttuurineuvostossa

Neuvostossa käsiteltävien asioiden valmisteluun ja esittelyyn liittyvät asiat ratkaistaan viraston työjärjestyksessä siltä osin, kun niistä ei säädetä laissa Taide- ja kulttuurivirastosta (511/2025) tai valtioneuvoston asetuksessa Taide- ja kulttuurineuvostosta (1297/2025).